

โครงการปลูกป่าถาวรเฉลิมพระเกียรติฯ กฟผ

ความเป็นมา

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชได้ทรงพระราชทานพระราชดำริเป็นอนุเคราะห์ ในการทำนุบำรุงสิ่งแวดล้อม และทรัพยากรป่าไม้ของประเทศ ทรงพระราชทานพระราชดำริการพัฒนาต่างๆ ควบคู่กับการอนุรักษ์เสมอด้วยการทรงจัดการใช้ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมให้เกิดประโยชน์แก่พสกนิกรมากที่สุด ประกอบกับปัญหาที่เกิดขึ้นได้ทรงทราบฝ่าละอองธุลีพระบาทสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงห่วงใยปัญหาป่าไม้ที่ถูกบุกรุกทำลายกระทบต่อการดำรงชีพของประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งทำให้เกิดภัยธรรมชาติ ได้แก่ ความแห้งแล้งและอุทกภัยบ่อยครั้ง ตลอดจนผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคงของชาติ ซึ่งนับวันจะทวีความรุนแรงมากขึ้น จึงได้ทรงมีพระราชกระแสตามหนังสือสำนักราชเลขาธิการ ที่ รล 0009/11951 ลงวันที่ 29 ธันวาคม 2535 ให้หามาตรการหยุดยั้งการทำลายป่าและเร่งฟื้นฟูบำรุงต้นน้ำลำธาร โดยทรงโปรดให้พิจารณาปัญหาการขาดแคลนน้ำ ซึ่งเป็นปัญหาใหญ่ของชาติที่จะต้องเร่งแก้ไขโดยด่วนที่สุด

คณะรัฐมนตรีเมื่อปี พ.ศ. 2536 ซึ่งตรงกับรัฐบาล นายชวน หลีกภัย ได้อัญเชิญพระราชกระแสของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ มาเป็นแนวทางในการดำเนินการฟื้นฟูสภาพป่าไม้ซึ่งเป็นเขตป่าอนุรักษ์ที่เสื่อมสภาพโดยเร่งด่วน และให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ หามาตรการยับยั้งการทำลายป่า และเร่งฟื้นฟูสภาพต้นน้ำ ลำธาร โดยให้พิจารณาปัญหาการขาดแคลนน้ำ เป็นปัญหาใหญ่ของชาติที่จะต้องเร่งแก้ไขโดย

เร่งด่วนที่สุด ซึ่งกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้น้อมอัญเชิญพระราช
กระแสของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถมาเป็นแนวทางในการ
ดำเนินการฟื้นฟูสภาพป่าไม้ เพื่อให้สภาพป่าที่เสื่อมโทรมได้กลับคืนสภาพ
โดยรวดเร็ว โดยได้หารือทั้งภาครัฐและภาคเอกชนที่จะให้คนในชาติทุก
หมู่เหล่า ทุกสาขาอาชีพ ได้ร่วมกันปลูกป่าสนองพระราชกระแสของสมเด็จพระ
นางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และน้อมเกล้าฯ ถวายเป็นราชสักการะ
เนื่องในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงครองราชย์ปีที่ 50 ในปี
พ.ศ. 2539 กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จึงได้จัดทำโครงการปลูกป่า
ถาวรเฉลิมพระเกียรติ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในวโรกาสทรง
ครองราชย์ปีที่ 50

โดยเมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2537 คณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบและ
อนุมัติโครงการปลูกป่าถาวรเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
เนื่องในวโรกาสทรงครองราชย์ ปีที่ 50 โดยมีระยะเวลาดำเนินการตั้งแต่ปี
พ.ศ. 2537-พ.ศ. 2539 รวม 3 ปี โดยมีเป้าหมายทำการปลูกป่า ปลูกเสริม
ป่า และฟื้นฟูสภาพป่าตามธรรมชาติในพื้นที่อนุรักษ์ที่มีสภาพเสื่อมโทรม
จำนวน 5 ล้านไร่ แต่จากการดำเนินงานโครงการฯ ในระยะแรกมี
ผู้เข้าร่วมโครงการฯ จองพื้นที่และบริจาคเงินเข้าร่วมสมทบกองทุนเพื่อ
ดำเนินการปลูกป่าไม่ครบ 5 ล้านไร่ เนื่องจากผู้ร่วมโครงการฯ มี
ประสบการณ์ในการปลูกป่าน้อยและช่วงระยะเวลาดำเนินงานสั้นเกินไป
ทำให้สามารถดำเนินการปลูกป่าได้ประมาณ 1.3 ล้านไร่

ต่อมารัฐบาลจึงได้มีการปรับปรุงวิธีดำเนินงานโครงการฯ และขยาย
เวลาในการดำเนินงานเป็นระยะที่ 2 ซึ่งคณะรัฐมนตรีมีมติเมื่อวันที่ 16
กันยายน 2540 อนุมัติให้ขยายเวลาดำเนินงานตามโครงการปลูกป่าถาวร

เฉลิมพระเกียรติฯ ต่อไปอีก 6 ปี(พ ศ 2540-พ ศ 2545) ทั้งนี้แต่การดำเนินงานในระยะที่ 2 เป็นช่วงเวลาที่ประเทศไทยประสบภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจอย่างรุนแรง ทำให้ผู้ร่วมโครงการฯ จำนวนมากชะลอหรือหยุดการเข้าร่วมดำเนินการปลูกป่าไป ส่งผลให้ดำเนินการปลูกป่าได้รวมกับระยะที่ 1 ประมาณ 3 4 ล้านไร่

ทั้งนี้ โครงการปลูกป่าถาวรเฉลิมพระเกียรติฯ ระยะที่ 2 ได้สิ้นสุดลงในวันที่ 31 ธันวาคม 2545 และการดำเนินงานปลูกป่ายังไม่สามารถดำเนินการได้ครบตามเป้าหมาย คณะรัฐมนตรี จึงมีมติเมื่อวันที่ 8 ตุลาคม 2545 ให้ขยายระยะเวลาการดำเนินการโครงการฯต่อเป็นระยะที่ 3 ตั้งแต่ปี พ ศ 2546-พ ศ 2550 มีระยะเวลา 5 ปี โดยมีเป้าหมายปลูกป่าในพื้นที่อนุรักษ์ที่เสื่อมโทรมที่ยังเหลืออยู่ประมาณ 1 6 ล้านไร่ โดยเมื่อสิ้นสุดโครงการฯ ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2550 สามารถดำเนินการปลูกป่า ปลูกเสริมป่า และฟื้นฟูสภาพป่าตามธรรมชาติ ในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ที่มีสภาพเสื่อมโทรมได้เนื้อที่ประมาณ 5 1 ล้านไร่

แนวพระราชดำริในการดำเนินงาน

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานแนวพระราชดำริในการดำเนินโครงการ ให้รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (นายสุเทพ เทือกสุบรรณ) ในวันที่ 14 มีนาคม 2536 ณ พระตำหนักภูพิงราชนิเวศน์ ในการดำเนินงานตาม

โครงการการปลูกป่าถาวรเฉลิมพระเกียรติฯ หลายประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งทรงย้ำเป็นพิเศษว่า

1 ที่ดินที่จะนำมาปลูกทั้ง 5 ล้านไร่ จะต้องไม่เป็นที่ราษฎรครอบครองทำกินอยู่โดยเด็ดขาด เนื่องจากไม่ทรงมีพระราชประสงค์จะให้โครงการที่จัดทำขึ้นเพื่อเฉลิมพระเกียรติฯนี้ทำให้ราษฎรต้องเดือดร้อน

2 ป่าที่จะปลูกขึ้นนี้ต้องปลูกต้นไม้ป่าหลายชนิดปลูกจากพื้นที่บริเวณภูเขาสูงไล่ลงมา

3 จะต้องปลูกหญ้าแฝกเสริมเพื่อป้องกันการพังทลายของหน้าดิน

4 ต้นไม้ปลูกใหม่ในระยะแรกทุกต้นต้องได้รับน้ำและการปลูกป่าถึง 5 ล้านไร่ จะไม่สามารถหาน้ำมารดได้ทั่วถึง จึงควรนำหญ้าแฝกดักหมอกปักไว้ที่หลุมปลูกต้นไม้ กลางวันจะช่วยบังแดด และกลางคืน เมื่อกลุ่มหมอกมากระทบจะเกิดหยดน้ำเกาะ และไหลลงสู่โคนต้นไม้พอจะช่วยให้ต้นไม้ทุกต้นได้รับน้ำตามสมควร

การเข้าร่วมโครงการของ กฟผ

การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ได้เข้าร่วมสนับสนุนโครงการปลูกป่าถาวรเฉลิมพระเกียรติ เนื่องในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงครองราชย์ปีที่ 50 ตั้งแต่ปี 2537 โดยได้จัดตั้งหน่วยงานขึ้นมารับผิดชอบภายใต้ชื่อ “โครงการปลูกป่าถาวรเฉลิมพระเกียรติ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย”

วัตถุประสงค์

1 เพื่อมีส่วนร่วมและสนับสนุนโครงการปลูกป่าถาวรเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเนื่องในโอกาสทรงครองราชย์ปีที่ 50 ในพื้นที่ป่าอนุรักษ์เสื่อมโทรมด้วยงบประมาณของ กฟผ

2 เพื่ออนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม รวมทั้งระบบนิเวศวิทยาให้มีความสมดุล

3 เพื่อเป็นการกระจายรายได้สู่ชุมชนด้วยการจ้างเหมาแรงงานราษฎรในท้องถิ่น

4 เพื่อปลูกฝังจิตสำนึกให้ประชาชนมีความรักดูแลเอาใจใส่ทรัพยากรป่าและสิ่งแวดล้อม

การดำเนินงาน

ดำเนินการปลูก 1 ปี บำรุงรักษาต่อเนื่องภายหลังปลูกเป็นเวลา 4 ปี โดยรับพื้นที่มาปลูก จำนวน 384,000 ไร่ แบ่งเป็นพื้นที่ป่าต้นน้ำลำธาร จำนวน 372,500 ไร่ พื้นที่ป่าชายเลนและป่าชุ่มน้ำ จำนวน 7,500 ไร่ และพื้นที่ทั่วไปอีกจำนวน 4,000 ไร่ กระจายอยู่ทั่วทุกภูมิภาค รวม 49 จังหวัด โดยมีแนวทางการดำเนินงานดังนี้

1 การปลูกต้นไม้

- ทำการแผ้วถางวัชพืชทั้งพื้นที่ที่จำเป็นในการปลูกลงต้นไม้โดยหลีกเลี่ยงการตัดไม้หรือทำลายลูกไม้เดิมอยู่ พร้อมปักเขตอ้างอิง
- ทำการขุดหลุมและพรวนดินให้กว้างลึกประมาณ 1 ฟุต รองก้นหลุมด้วยอินทรีวัตถุ ปุ๋ยคอกหรือ สารโพลีเมอร์ เพื่อให้อุ้มน้ำและเพิ่มสารอาหาร
- การปลูกลงต้นไม้โดยใช้เกณฑ์ตามโครงการปลูกป่าถาวรเฉลิมพระเกียรติ กรมป่าไม้ปลูกลงพันธุ์ไม้ตั้งแต่ 5 ชนิดขึ้นไป ใช้พันธุ์ไม้ที่มีอยู่เดิมมีพื้นที่เป็นหลักเฉลี่ย 120 - 150 ต้นต่อไร่ ปลูกลงปะปนไม่เป็นแถวเป็นแนว

2 การบำรุงรักษา

กำหนดการบำรุงรักษาภายหลังการปลูกลงเป็นระยะเวลา 4 ปี ซึ่งมากกว่าที่กรมป่าไม้กำหนด 2 ปี เพื่อให้มีอัตราการรอดตายสูง และให้ต้นไม้เจริญเติบโตเป็นกล้าไม้ที่แข็งแรงต่อไป โดยมีการกำหนดระยะเวลาการบำรุงรักษา ดังนี้

- ช่วงแรกเป็นกิจกรรมถางวัชพืชและปลูกลงซ่อม ระหว่างเดือน พฤษภาคม - เดือนพฤศจิกายน
- ช่วงสองเป็นกิจกรรมถางวัชพืชและป้องกันไฟป่า ระหว่างเดือนธันวาคม - เดือนเมษายน

3 การติดตามและประเมินผล

หลังจากปลูกและบำรุงรักษาครบ 4 ปี ต้องมีต้นไม้ในพื้นที่ไม่น้อยกว่า 100 ต้นต่อไร่ ความสูงประมาณ 3 เมตร มีการควบคุมและป้องกันไฟไหม้ เกินร้อยละ 10 ของพื้นที่

พื้นที่เข้าดำเนินการประกอบด้วย

1 ป่าต้นน้ำลำธาร

1 1 พื้นที่ลุ่มน้ำปิง จำนวน 71,723 ไร่

1 2 พื้นที่ลุ่มน้ำน่าน – ยม จำนวน 151,424 ไร่

1 3 พื้นที่ลุ่มน้ำพอง จำนวน 4,981 ไร่

1 4 พื้นที่ลุ่มน้ำป่าสัก จำนวน 15,100 ไร่

1 5 พื้นที่ลุ่มน้ำมูล จำนวน 36,129 ไร่

1 6 พื้นที่ลุ่มน้ำแม่กลอง จำนวน 52,625 ไร่

2 ป่าพรุ จำนวน 350 ไร่

3 ป่าชายเลนพื้นที่ป่าอนุรักษ์บริเวณอ่าวไทยและอันดามัน จำนวน 7,500 ไร่

4 ป่าบกบริเวณพื้นที่รอบหน่วยงาน กฟผ และส่วนราชการ

4 1 พื้นที่รอบหน่วยงาน จำนวน 18,456 ไร่

4 2 พื้นที่ส่วนราชการ จำนวน 26,172 ไร่

นอกจากการสนับสนุนปลูกบำรุงรักษาป่าในพื้นที่ป่าเสื่อมโทรม กฟผ ยังดำเนินการส่งเสริมการอนุรักษ์ดินและน้ำควบคู่ไปด้วยเกี่ยวกับ

1 การอนุรักษ์ดินโครงการนำหญ้าแฝกเข้ามาปลูกที่ลาดชันในพื้นที่ปลูกป่า และจัดกิจกรรมรณรงค์ส่งเสริมการปลูกควบคู่ไปด้วย โดยใช้หญ้าแฝกไม่น้อยกว่า 6 ล้านกล้า กระจายในพื้นที่ 63,000 ไร่

2 การอนุรักษ์น้ำเป็นการจัดทำฝายชะลอน้ำในพื้นที่แปลงปลูก รวม 512 ฝาย

3 ให้การสนับสนุนงานในโครงการพระราชดำริต่าง ๆ อาทิ โครงการหมู่บ้านสหกรณ์สันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ โครงการสหกรณ์การเกษตรหมู่กะพง และอุทยานสิ่งแวดล้อมนานาชาติสิรินธร จังหวัดเพชรบุรี เป็นต้น

การประชาสัมพันธ์และมวลชนสัมพันธ์

โครงการปลูกป่าถาวรเฉลิมพระเกียรติฯ ตระหนักดีถึงความสำคัญของงานประชาสัมพันธ์และมวลชนสัมพันธ์ ซึ่งเป็นส่วนสนับสนุนให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และเข้าถึงมวลชนได้ สามารถเผยแพร่ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ ตลอดจนกิจกรรมไปสู่สาธารณชนได้อย่างทั่วถึง ด้วยเหตุนี้จึงได้จัดให้การประชาสัมพันธ์และมวลชนสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง ตลอดระยะเวลาของโครงการโดยสรุปภาพรวมได้ดังนี้

ประชาสัมพันธ์โดยใช้สื่อต่าง ๆ เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายมีพฤติกรรมในการรับรู้ที่แตกต่างกัน เพื่อให้ประชาสัมพันธ์เป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพจึงจำเป็นต้องใช้สื่อหลากหลายแขนง ดังนี้

- สื่อสิ่งพิมพ์ ได้แก่ ภาพข่าวโครงการปลูกป่า ข่าวร่วมไม้ชายป่า ข่าวสัปดาห์ กฟผ. โปสเตอร์รณรงค์กิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวกับงานของปลูกป่า แผ่นพับ ข่าว กฟผ. และเอกสารเผยแพร่อื่นๆ ตามความเหมาะสม

- สื่อโทรทัศน์ ได้แก่ สารคดี โฆษณา รายการข่าว รายการเกษตรกร ภูมิปัญญาชาวบ้าน

- สื่อวิทยุ ได้แก่ รายการเพลง หุ่นเขียวพัฒนา ไพโรพิกซ์ ปลูกป่าพบประชาชน เป็นต้น

- สื่อสิ่งพิมพ์ภายนอก ได้แก่ หนังสือพิมพ์ นิตยสารรายสัปดาห์ รายปักษ์และรายเดือน

- จัดนิทรรศการ เป็นการจัดในรูปแบบสื่อผสม ได้แก่ บอร์ดนิทรรศการ วิดีทัศน์ สไลด์ สปอรัวิทยุ

- จัดค่ายเยาวชนรักษป่า เพื่อเป็นการปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกให้เยาวชน ซึ่งเป็นกำลังสำคัญของชาติ ได้ตระหนักถึงคุณค่าของทรัพยากรป่า และช่วยกันดูแลรักษาป่าให้เสมือนสมบัติของตนเองจนนำความรู้ที่ได้ไปเผยแพร่ต่อ เป็นการสร้างเครือข่ายให้แก่งานประชาสัมพันธ์ที่ดีกว่าสื่อชนิดใดๆ

- จัดอบรมป้องกันไฟป่า ให้ราษฎรได้เกิดความรู้ ความเข้าใจในระดับรากหญ้า และสามารถปฏิบัติการได้อย่างมีประสิทธิภาพหากเกิดปัญหาจริง

- จัดอบรมอาสาสมัครพิทักษ์ป่า เป็นการสนองต่อพระราชปณิธานของสมเด็จพระนางเจ้าฯพระบรมราชินีนาถในการป้องกันการบุกรุกทำลายทรัพยากรป่าไม้ตลอดจนสร้างจิตสำนึกให้ชุมชนรักษป่า

รางวัลและเกียรติคุณที่โครงการปลูกป่าถาวรเฉลิมพระเกียรติ กฟผ ได้รับ

- การประกวดผลงานโครงการปลูกป่าถาวรเฉลิมพระเกียรติ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในวโรกาสทรงครองราชย์ปีที่ 50 จำนวน 162 รางวัล

- รางวัลสื่อมวลชนดีเด่น ประเภทรายการโทรทัศน์ คัดเลือกโดยสมาคมคาทอลิกประเทศไทยร่วมกับมหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ และสภาศึกษาคาทอลิกประเทศไทย เมื่อวันที่ 12 พฤศจิกายน 2540

- รางวัลกิตติคุณสัมพันธ์ “สังข์เงิน” ครั้งที่ 18 ประจำปี 2543 ประเภทโครงการหน่วยงานภาครัฐคัดเลือกโดยสมาคมนักประชาสัมพันธ์แห่งประเทศไทย เมื่อวันที่ 10 กรกฎาคม 2543

- ได้รับเลือกเป็น “โครงการดีเด่นของชาติประจำพุทธศักราช 2546” จากคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติสำนักนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 5 กันยายน 2546

- การดำเนินงานของโครงการปลูกป่า ได้ก่อประโยชน์โดยรวมต่อประเทศรวมทั้งสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้แก่องค์กร สังคม ซึ่งเห็นได้ชัดเจนเป็นรูปธรรม ดังนี้

ผลการดำเนินงานของโครงการปลูกป่าถาวรเฉลิมพระเกียรติ

ด้านนิเวศป่าไม้

- โครงการปลูกป่าถาวรเฉลิมพระเกียรติ กฟผ ได้คืนผืนป่าจำนวน 384,000 ไร่ หรือคิดเป็นต้นไม้มากกว่า 53 ล้านต้น ให้กับแผ่นดินมีพันธุ์ไม้ที่ปลูกหลากหลายชนิดสามารถเจริญเติบโตเป็นการถาวรต่อไป

- ฟื้นฟูสภาพป่าอนุรักษ์เสื่อมโทรมให้คืนสภาพเป็นป่าสมบูรณ์ เพื่อเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า

- เป็นแหล่งต้นน้ำลำธารที่สำคัญของประเทศ

ด้านสิ่งแวดล้อมส่งผลดีต่อความหลากหลายทางชีวภาพ

ป่าไม้ที่ปลูกเมื่อเจริญเติบโตจะช่วยเพิ่มการกักเก็บก๊าซเรือนกระจก เมื่อต้นไม้จำนวน 384,000 ไร่ เติบโตเต็มที่ในอีก 10 - 20 ปีข้างหน้า คาดว่าจะเป็นแหล่งดูดซับก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ คิดเป็นมูลค่าไม่น้อยกว่า 1,000 ล้านบาท

ด้านสังคมและคุณภาพชีวิต

ผลประโยชน์ทางตรงที่ได้จากการดำเนินงานของโครงการปลูกป่าฯ กฟผ. ยังเป็นการสร้างคุณภาพชีวิตและสังคม พร้อมกันไปด้วย โดยการดำเนินงานปลูกป่าและบำรุงรักษาป่า ซึ่งใช้ระยะเวลารวมทั้งสิ้น 5 ปี โครงการปลูกป่าฯ ได้ใช้แรงงานท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน เพื่อเป็นการสร้างแรงงาน และรายได้ให้แก่ชุมชนท้องถิ่น อันจะเป็นอีกวิธีหนึ่งในการกระจายรายได้สู่ชนบท เพื่อสร้างสรรค์ความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น